



Vlaanderen
is erfgoed



Beschermingsdossier

Sint-Trudo abdij in Sint-Truiden

Archeologische site

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Sint-Trudo abdij, Sint-Truiden – archeologische site

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/71053/102.1

Cousserier Katrien

8/12/2016

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Inleiding	4
1.2.2.	Historiek van de abdij	5
1.2.3.	Opgravingsgeschiedenis	8
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	10
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	11
2.	Evaluerend gedeelte	12
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	12
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	13
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	13
2.4.	Juridische toestand	14
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	14
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	14
3.	Beheersvisie	14
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	14
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	15
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	16
4.	Bronnen	16
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	19
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	19
5.2.	Fotobijlage	19

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

De Sint-Trudo abdij is gelegen in het centrum van Sint-Truiden. Het terrein van de abdij is nog duidelijk in het stadsbeeld aanwezig en wordt begrensd door de Plankstraat, de Diesterstraat, de Abdijstraat en de Stenaartberg.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Inleiding

De stad Sint-Truiden is in de vroege middeleeuwen gegroeid rond de abdij die door Trudo, een edelman van Frankische afkomst, werd gesticht op het familiaal domein te Sarchinium. Dit uitgestrekte domein was aan drie zijden omgeven door een dicht woud; aan westelijke zijde was het begrensd door de moerassige beemden van de Cicindriabeek, die nu nog steeds aan de westelijke zijde van de site stroomt. Volgens verschillende geschreven bronnen liet Trudo een kerk en klooster bouwen op een kleine verhevenheid op de rechteroever van deze beek. De stichting dateert van het midden van de 7de eeuw, wat haar één van de oudste kloosterstichtingen van Vlaanderen maakt. Na de dood van Trudo groeide al gauw een kleine nederzetting rond de abdij. Bedevaarders kwamen van heinde en verre om het graf van Trudo te bezoeken en de mirakels te aanschouwen die met deze heilige in verband werden gebracht. Door haar uitstraling trok de abdij al vlug geïnteresseerden aan die zich in de buurt vestigden of zich als lijfeigenen aan de abdij schonken. In de 8ste, of begin 9de eeuw, nam de orde de regel van Benedictus aan. In de 11de eeuw was Sint-Truiden al uitgegroeid tot een versterkte stad, *Oppidum Sancti Trudonis* genaamd. De abdijskerk die in deze periode onder abt Adelardus werd gebouwd, moet met haar meer dan honderd meter lengte een erg indrukwekkend bouwwerk zijn geweest. De abdij kende dan ook een ongeziene bloei. In de late middeleeuwen waren vooral de lakennijverheid en de verre handel erg belangrijk voor de stad; de abdij speelde een belangrijke rol in deze handelsactiviteiten. Na de middeleeuwen verliest Sint-Truiden echter aan belang. Op het einde van de Franse Revolutie wordt de abdij tenslotte verkocht en worden de gebouwen geplunderd en grotendeels afgebroken. In de 19de eeuw, na de onafhankelijkheid van België, wordt op het vroegere abdijsite het Klein Seminarie ingericht en vinden de basisschool en het College er onderdak.

Om een goed beeld te kunnen vormen van het archeologisch potentieel van deze site, van de omvang van het vroegere abdijscomplex, de gebouwen en constructies die er deel van uitmaakten en waar deze zich op het terrein bevonden, zijn we, naast de opgravingsgegevens, aangewezen op geschreven bronnen die hierover inlichtingen kunnen verschaffen, en dan vooral op beschrijvingen uit de *Gesta Abbatum Trudoniensium*. Deze kroniek is van onschatbare waarde voor de geschiedenis van de abdij en geeft een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen die zich in en rond de abdij afspeelden. Abt Rodulphus startte rond het begin van de 12de eeuw met het schrijven van de abdijskroniek. Daarin wordt vaak ook melding gemaakt van gebouwen en constructies die op het terrein aanwezig waren, of werden opgetrokken, afgebroken, gerestaureerd of uitgebreid. De kronieken van de abdij werden voortgezet tot 1724.

De oudste, gekende afbeelding waar de volledige abdij in detail staat op afgebeeld moet van rond 1700 dateren (fig. 10). In de loop van de 18de eeuw zijn nog enkele kopieën gemaakt van deze afbeelding (fig. 11).

Naar aanleiding van de grootschalige verbouwwerken in de 18de eeuw maakten de architecten Dewez en Renoz een opmetingsplan (nr. 223) van kerk en klooster waarop de

bestaande gebouwen en de geplande vernieuwingen zijn aangeduid. Dit plan werd voor 1770 vervaardigd (fig. 12). Plannen 224 en 225 zijn de vermoedelijk iets jongere verbouwingsplannen voor de kerk en het klooster (fig. 13).

1.2.2. Historiek van de abdij

1.2.2.1. De stichting van de abdij tot de invallen van de Noormannen (fig. 1)

De vroegste geschiedenis van de abdij is enkel gekend uit de *vitae* over het leven van Trudo. Deze eerste kerk werd al snel uitgebreid, vermoedelijk omdat ze te klein was geworden om de stroom pelgrims aan te kunnen die het graf van Trudo kwamen bezoeken. Het kerkschip werd naar het westen toe verlengd en er werden twee zijbeuken gebouwd. Volgens de kroniek werd er ook een crypte gebouwd aan de oostzijde van de kerk, die echter niet toegankelijk was vanuit de kerk. Los van de kerk staande cryptes komen wel meer voor (Lemaire R. 1954, 91).

Behalve de HH. Trudo en Eucherius zullen ook de abten en vooraanstaanden uit deze periode in de kerk zijn begraven. De monniken zelf zullen hun laatste rustplaats buiten de kerk hebben gekregen, volgens de christelijke traditie zo dicht mogelijk bij het koor.

Over het uitzicht van het klooster in de beginperiode is niets geweten. Volgens de anonieme auteur die de kroniek in de 14de eeuw voortzette, was het klooster al erg welvarend in die tijd. We kunnen vermoeden dat het klooster, zoals in latere periodes ook het geval was, gelegen was tegen de noordzijde van de kerk.

Ongetwijfeld waren ook hoeve- en bedrijfsgebouwen op het domein aanwezig. De monniken dienden immers ook in hun levensonderhoud te voorzien. De kroniek spreekt van stallen, schuren en een brouwerij. Waar deze zich exact op het terrein bevonden, is niet geweten. Het lijkt echter logisch te veronderstellen dat deze bij de Cicindriabeek in de buurt gelegen waren, dus aan westelijke zijde van de voorgestelde beschermingsperimeter.

De abdij wordt eind 9de eeuw verwoest door de invallen van de Noormannen.

1.2.2.2. De 10de tot het midden van de 11de eeuw (fig. 2)

Onder abt Adalbero werd gestart met de heropbouw van de kerk. Volgens de kroniek en uit archeologisch onderzoek blijkt dat een driebeukige basilicale kerk met oosttransept opgebouwd werd. De oude, oostelijke crypte wordt nog benut, wat er op wijst dat de kerk zich niet verder oostelijk uitstreekte dan in de vorige periode. Het koor was vermoedelijk geflankeerd door twee zijkapellen. De kerk is in deze fase te vergelijken met de kerken van Celles en Hastière-par-Delà. Deze grondplannen passen volledig in de vroeg-Ottoonse architectuur, met onder andere *Nebenchöre* als typisch element (Lemaire R. 1954). Bij de bouw van de nieuwe abdijskerk midden 11de eeuw werd er een soort van verbindingstravee van ca. 5 meter lengte zonder zijbeuken geschakeld tussen de toren en het kerkschip, wat het vermoeden lijkt te bevestigen dat de 10de-eeuwse kerk zich nog niet tot hier uitstreekte. Aan westzijde moet de kerk zijn afgesloten door een *atrium* (*porticus?*). In teksten uit de 12de eeuw heeft men het immers over een "*vetus parvisus*". Dit *parvisus* is het gebied vóór de kerk.

Voor de graven geldt hetzelfde principe als in de vorige periode: abten en voor de abdij belangrijke personen werden in de kerk zelf begraven, monniken erbuiten. De kroniek vermeldt onder andere de graven van abten Adalbero, Thietfried en Guntram die aan de noordzijde in de kerk, in de buurt van de kloostergang worden begraven. Voor deze periode is het dus zeker dat het klooster aan de noordelijke zijde van de kerk was gelegen. Verder hebben we over dit klooster geen informatie. Vermoedelijk waren de gebouwen ook iets groter dan in de vorige periode, net zoals bij de abdijskerk het geval is.

Ook over de hoeve- en bedrijfsgebouwen tasten we in het duister. Logisch gezien zijn deze in de buurt van de Cicindriabeek gelegen. Mogelijk werden ook zij uitgebreid.

1.2.2.3. Het midden van de 11de eeuw tot het midden van de 18de eeuw (fig. 3-4)

Rond het midden van de 11de eeuw werd de abdijskerk gebouwd op het westatrium. Eind 11de eeuw, onder Adelardus II (1055-1082), werd er een immense driebeukige abdijskerk tegenaan gebouwd. De kerk strekte zich verder uit naar het oosten dan ervoor het geval was. In het uiterste oosten kwam het hoogkoor, met daaronder de driebeukige hallencrypte met inwendig polygonale en uitwendig halfronde absis. De vroegere crypte werd gedempt. Het hoogkoor lag volgens de beschrijvingen in de kroniek zeven treden hoger dan de rest van de kerk. Vóór het hoogkoor was het oosttransept gelegen, geflankeerd door vier torens aan de hoeken. In het westen was een even lange tegenhanger gebouwd, een westtransept met twee absidiolen. In plaats van pijlers werden nu zuilen gebruikt in het kerkship. Eén travee, zonder zijbeuken, verbond het westtransept met de toren.

Onder abt Wiric (1155-1180) werd de kapel voor de Heilige Trudo gebouwd. Deze kapel, uitvoerig beschreven in de *Gesta Abbatum Trudoniensium*, zou zijn opgetrokken uit witte en zwarte steen, met zwarte en wijnkleurige zuilen, gesculpteerde kapitelen en fraai gepolijste voetstukken. De buitenzijde van de kapel werd verfraaid met elf grote beelden in een witte steensoort.

De kerk werd al snel na de bouw ervan een eerste maal verwoest door een brand. Er zullen nog tal van branden en verwoestingen volgen, maar ze werd steeds volgens hetzelfde patroon terug opgebouwd. Enkel de transepttorens en de absidiolen bleven niet tot in de 18de eeuw bestaan.

De overleden geestelijken werden traditioneel begraven in de kerk (abten) of erbuiten (monniken). Abt Rodolphus (1108-1138) vermeldt bovendien in de kroniek dat het kerkhof van de broeders aan de zuidzijde van de kerk was gelegen. Gezien het grote aantal monniken dat hier in de loop van de tijd moet zijn begraven geweest, kunnen we ervan uitgaan dat het kerkhof zich vrij ver naar het zuiden en het oosten moet uitgestrekt hebben. Dit kerkhof werd tijdens de opgravingen van 1982 aangesneden (van de Konijnenburg 1984, 28-29). In de 14de eeuw werden zelfs twee jaar lang inwoners van de stad op het kerkhof van de monniken begraven, omdat het kerkhof bij de Onze-Lieve-Vrouwekerk was ontwijd doordat er een moord had plaatsgevonden. Op de afbeelding uit 1700 is het kerkhof omgeven door een muur. Vermoedelijk is dit de muur die in 1523 onder abt Willem Van Brussel (1516-1532) opgericht werd: "*In het jaar 1523 richtte hij een lange, zeer stevige muur met stenen poort op aan onze hof, Vrijthof geheten, rechts van onze kerk*". Buiten deze muur zijn op de originele afbeelding in het noorden nog vaag de Plankstraat en de huizen rechts erlangs te zien, die op de kopie (fig. 5) echter niet werden overgenomen. In het zuiden staan gebouwen aan weerszijden van de Plankstraat, die op de kopie eveneens niet correct werden overgenomen. Gezien er een kerkhofmuur vóór de gebouwen aan linkerkant van de Plankstraat werd gebouwd, maken deze dus geen deel uit van de abdij. De muur lijkt bovendien op de tekening niet de loop van de Plankstraat te volgen, van de abdijskerk weg, maar lijkt wel terug naar de kerk toe te lopen. Ook op plan nr. 224 van Dewez, waar de volledige afbakening van de abdij staat op aangeduid, wordt duidelijk dat de percelen langs de Plankstraat niet tot het domein van de abdij behoren. Mogelijk hebben deze er zelfs nooit deel van uitgemaakt. Deze muur moet ongeveer beginnen ter hoogte van de huidige ingangspoort in de Plankstraat, en vervolgens langs de oostelijke begrenzing van het perceel 427 lopen.

Over het kloosterpand zelf hebben we nu dankzij de kroniek meer informatie: het werd gevormd door drie vleugels die aan noordelijke zijde tegen de abdijskerk gelegen zijn. De meest typische opbouw bij kloosters in onze gewesten is echter een kloosterpand aan de zuidzijde van de kerk. Eind 11de eeuw brandden ook deze gebouwen af. De heropbouw verliep moeizaam, maar geleidelijk aan werden de houten noodconstructies vervangen

door drie vleugels met stenen gebouwen met een kloostergang ervoor. Uiteraard volgden in de loop der eeuwen tal van herstellingen en werden gebouwen afgebroken en heropgebouwd, maar het grondplan blijft toch grotendeels bewaard. In de 16de eeuw werd het klooster vergroot en werd het uitzicht van de kloostergebouwen grondig gewijzigd. De abdij moet vervolgens tot in het midden van de 18de eeuw ongeveer hetzelfde uitzicht hebben behouden, zoals het is weergegeven op de afbeelding van de abdij van rond 1700. Wanneer we dit combineren met plannen nr. 223 en 224 van Dewez, en met de opgravingsplannen van 1943 (fig. 7b), komen we tot een reconstructie op figuur 3.

De hoeve- en bedrijfsgebouwen zijn in het westelijk gedeelte van de beschermingsperimeter gelegen. Begin 12de eeuw werd er in de kroniek al melding gemaakt van een molen, hoevegebouwen en een tavernen bij de poort, opgericht tijdens het abbatiaat van Rodulf. In de zompige strook ten noorden van het armenhuis stonden drie hoeves. In dezelfde periode werd het terrein daar opgehoogd omdat het terrein daar "een lelijke diepe inzinking" vertoonde en het te zompig was. Nog onder Rodulf werden op deze locatie twee graanschuren, een herenhuis met rondom ruime paardenstallen, en twee armenhuizen gebouwd. De gebouwen zouden mooi langs elkaar hebben gestaan. Verder waren er een brouwerij, een bakkerij en een keuken. Rondom lag een mooie tuin met kleine hutten erin. We kunnen ervan uitgaan dat deze informatie betrouwbaar is, gezien Rodulf en de anonieme auteur die de kroniek verderzette, deze gebouwen zelf gekend hebben.

Midden 13de eeuw werden deze gebouwen afgebroken: *"Over de aankoop van 14 woningen en over de uitbreiding van onze kloosterhoeve in de richting van het Vettersbroek en de Steenstraat (Diesterstraat): In het jaar 1254 bemerkte onze abt dat onze werkhuisen, namelijk bakkerij, brouwerij en andere noodzakelijke werkplaatsen, die op onze kloosterhof naar het moeras gekeerd lagen, te dicht bij elkaar stonden. Ook was hij het lawaai en de drukte van de stadsbewoners in die buurt beu. Deze bewoonden daar 14 woningen, die ze erfelijk bezaten en die daar lagen verspreid van bij de achterpoort van onze hoeve, aan de oostzijde, tot aan onze molen, en verder vanaf de molen tot aan de kloosterpoort...onmiddellijk liet hij alle afbreken, verruimde ons erf en omsloot het met een muur."* (Citaat Lavigne E. 1988, 100). Vermoedelijk reikte deze muur dan al tot waar ze nu nog steeds loopt, langsheen de Abdijstraat.

In de 15de eeuw is er sprake van een duifhuis en van een gebouw dat daar loodrecht op werd gebouwd en dat diende als paardenstal en voorraadschuur. Mogelijk zijn dit gebouwen langs de Stenaartberg, of de voorlopers ervan.

In de 16de eeuw werd een graanschuur verplaatst en werd een muur opgetrokken rond het hoevedeelte. Bij de ingang werd een broodhuis opgericht.

Op de afbeelding van de abdij rond 1700 liggen de dienstgebouwen netjes op een lijn achter elkaar, zoals blijktbaar ook al ten tijde van abt Rodulf het geval was. Vooraan bevond zich de molen, helemaal achter het duifhuis. Op plan nr. 224 van Dewez zijn op deze plaats in potlood gebouwen aangegeven. Tijdens de opgravingen van 2005 werden op deze locatie funderingen van deze gebouwen blootgelegd.

1.2.2.4. Eind 18de eeuw en later (fig. 5)

In de tweede helft van de 18de eeuw werd de abdij grondig verbouwd. Volgens de plannen van architect Dewez wordt er aan de abdikerk echter niet geraakt.

Van de vroegere kloostergebouwen bleef echter zo goed als niets bewaard. Ze moesten plaats ruimen voor een strak en symmetrisch complex dat aan noordzijde van de kerk wordt aangelegd rondom twee binnenkoeren.

Ook het bedrijfsdeelte onderging ingrijpende wijzigingen. Enkel de molen en de brouwerij bleven min of meer bewaard in hun oorspronkelijke toestand. De rest van de bedrijfsgebouwen werd afgebroken en meer naar het westen, langsheen de huidige Abdijstraat, werd een nieuw hoeve- en bedrijfscomplex gebouwd.

Helaas heeft de abdij niet lang meer bestaan in haar vernieuwde vorm. Op het einde van de Franse Revolutie werd ze verkocht en ontmanteld (Paquay 1909, 295-310). Enkel de abdijsoren, de hoevegebouwen, het poortgebouw in de Diesterstraat, de abtsvleugel en de

infirmierie overleefden de afbraakwerken. Wanneer het Klein Seminarie er midden 19de eeuw zijn intrek nam, werd de abdij wel grotendeels terug opgebouwd volgens hetzelfde ontwerp als dat bij Dewez. Enkel de seminariekerk was heel wat kleiner. In de loop van de 19de en 20ste eeuw werd een aantal nieuwe gebouwen toegevoegd. In 1975 slaat het noodlot toe: de Seminariekerk en de seminariegebouwen die tegen de kerk gelegen zijn gingen in vlammen op. Het internaat werd opnieuw opgebouwd, maar een nieuwe kerk kwam er niet meer. Ook de torenspits werd niet meer hersteld. (Martens 1986, 69-70)

1.2.3. Opgravingsgeschiedenis

Op de abdijsite werden in het verleden al meermaals opgravingen uitgevoerd, waarbij voornamelijk gefocust werd op het vrij leggen van de restanten van de voormalige abdijkerk. Hieronder volgt een samenvatting van de verschillende opgravingscampagnes die hebben plaatsgehad en de vaststellingen die er werden gedaan. (fig. 6 - overzichtsplan)

In 1939-1943 werden opgravingen (fig. 7a en 7b) uitgevoerd door A. van Hoeymissen en G. Boes naar aanleiding van de scriptie van broeder van Hoeymissen over de Romaanse kerkelijke bouwkunst in Vlaanderen. Omdat de kerk van de vroegere abdij te Sint-Truiden een belangrijke plaats bekleedde in dit onderzoek, werd door deze broeder en de toenmalige directeur van het Seminarie, Gustave Boes, onderzoek gedaan naar de archeologische overblijfselen van de abdijkerk, die zich op de locatie van de toen nog bestaande Seminariekerk zou bevinden. Deze laatste was echter maar half zo groot als de abdijkerk gebouwd onder abt Adelardus II (1055-1082); onder de speelplaats en een gedeelte van de klassen moest dus nog een aanzienlijk deel van deze kerk terug te vinden zijn.

Omdat men op dat moment in het Seminarie te Sint-Truiden toch van plan was om de speelplaats te plaveien, leek dit een ideaal moment. In april 1939 werd van start gegaan met de opgraving. Hierbij werden de crypte en grote delen van de abdijkerk blootgelegd, voor zover deze zich niet onder de seminariekerk bevonden. Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog, in mei 1940, kwam het onderzoek stil te liggen. Tijdens de oorlog werd het in rustigere perioden nog een paar keer kort hervat. Daarbij werd ook opgegraven op de erekoer, voor de abdijs-toren en in een gedeelte van de carré.

Na de Tweede Wereldoorlog werden opnieuw opgravingen uitgevoerd in de voormalige abdijkerk. Dit maal wou men op zoek gaan naar de kapel voor de Heilige Trudo, die in de 12de eeuw onder abt Wiric (1155-1180) werd gebouwd en uitvoerig staat beschreven in de *Gesta Abbatum Trudoniensium*.

De opgravingen van de kapel startten eind maart 1949 onder leiding van kanunnik Lemaire uit Leuven en de heer Breuer uit Luik. Over deze opgraving is verder bijzonder weinig geweten. Ze wordt kort vermeld in het tijdschrift *Archeologie* van 1950 (De Laet S. J. 1950, 188) en in een krantenartikel uit *de Standaard* van 7 april 1949. In 1948 had Lemaire ook al een reconstructietekening gemaakt van de kapel van Wiric, op basis van de beschrijvingen in de kroniek.

Na de brand van 1975, waarbij de Seminariekerk, de torenspits en een deel van het internaat in vlammen opgingen, ijverden archeologen ervoor dat archeologisch onderzoek van de nog niet eerder vrijgelegde delen van de abdijkerk kan plaatsvinden. Helaas werd het internaat al terug opgebouwd voordat een onderzoek kon worden uitgevoerd. Een gedeelte van de vroegere abdijkerk is door deze nieuwbouw dan ook onherroepelijk verloren gegaan. Nadat echter tijdens de bouwwerkzaamheden het graf van abt Wiric (1155-1180) en een Merovingisch graf werden aangetroffen, waarvan men vermoedde dat het aan de stichter van de abdij, Trudo, heeft toebehoord, werd er dan toch initiatief ondernomen om wat overblijft van de bedreigde kerk-site te onderwerpen aan een grondig archeologisch onderzoek.

De opgraving werd in 1982 uitgevoerd door de Archeologische Buitendienst van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum.

Het onderzoeksgebied viel grotendeels samen met de locatie van de in 1975 afgebrande kerk. Aan de westzijde kon om veiligheidsredenen slechts tot op 15 meter van de instabiele torenruïne gegraven worden. Ten oosten van de onderzoekszone ligt de speelplaats, met daaronder de crypte. Aan de oostelijke zijde, tussen de speelplaats en de werf, was in de jaren '30 van de vorige eeuw een aanzienlijk deel van het aanwezig bodemarchief verstoord door de aanleg van verwarmingskokers en een kelder.

Bij de opgraving werden 15 sleuven uitgezet, variërend in grootte en west-oost of noord-zuid georiënteerd, met de bedoeling om zoveel mogelijk fundamenten haaks aan te snijden. Tijdens het onderzoek werden de fundamenten van de opeenvolgende kerkgebouwen blootgelegd. Daarbij werden ook muren van de allereerste kerk uit de 7de eeuw ontdekt, die bestond uit een rechthoekige beuk met polygonale koorsluiting en twee latere laterale uitbreidingen. Ook van de eerste crypte werd een muurfragment opgegraven. Er werd erg veel herbruikt Romeins materiaal tussen de bouwresten aangetroffen.

Er werd ook een groot aantal graven aangesneden, waarbij de overledenen in de zuivere leembodem, in houten kisten, in grafkelders of in kalkstenen sarcofagen waren begraven (fig. 8). Eén graf kon aan de hand van een tegel met inscriptie worden geïdentificeerd als het graf van abt Wiric. Een andere belangrijke vondst uit deze opgravingscampagne zijn de zogenaamde klankpotten, die onder de vloer van het oostelijk gedeelte van het schip werden aangetroffen. Deze potten in Maaslands aardewerk zijn ouder dan de Andennekeramiek die tot dan toe enkel in de publicatie van Borremans was beschreven. De potten uit Sint-Truiden worden op het eind van de 10de, begin 11de eeuw gedateerd.

In 1992 vatte de stad Sint-Truiden het plan op om de crypte voor het publiek toegankelijk te maken. Daardoor kreeg het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP) de gelegenheid om de crypte nogmaals te onderzoeken. Tijdens het onderzoek werd de driebeukige hallencrypte met polygonale absis blootgelegd. Ten westen en ten zuidwesten van de crypte werden twee grafkelders aangetroffen uit zandsteenblokken, die aan de binnenzijde bepleisterd zijn met een roodbeschilderde kalkmortellaag.

In 1996 kwamen nog een aantal begravingen aan het licht tijdens de aanleg van nutsvoorzieningen voor de Academiezaal, ten zuidwesten van de crypte. Zeven van de aangetroffen graven konden vluchtig worden onderzocht. Ook deze graven zijn opgetrokken in zandsteenblokken die aan de binnenzijde bepleisterd zijn en voorzien van een rode kleurstof.

Het archeologisch onderzoek in 2005 door ARON bvba, naar aanleiding van renovatiewerken, vond in twee fasen plaats. Tijdens de aanleg van een nieuwe riolering en nutsleidingen werden muren aangesneden. Het toenmalige Ruimte en Erfgoed achtte een archeologisch onderzoek dan ook noodzakelijk. In een eerste fase werden de al zichtbare archeologische sporen en structuren geregistreerd. Op drie plaatsen, die bouwkundig interessant waren, werd manueel een sonderingsput aangelegd. Tijdens de tweede fase werd het verder uitdiepen van de rioleringssleuf opgevolgd. Hierdoor kon het verder verloop van een aantal sporen worden ingetekend en konden bijkomende verbanden gelegd worden.

Tijdens het onderzoek werden muren en funderingen uit verschillende bouwfases blootgelegd (fig. 9). Vermoedelijk hebben ze toebehoord aan bedrijfsgebouwen. Op de afbeelding van de abdij van rond 1700 en op de plannen van architect L.-B. Dewez (1731-1812) zijn op deze plaats inderdaad een reeks gebouwen te zien. Rond 1770 werden deze gebouwen afgebroken en verder westelijk gebouwd, langsheen de huidige Abdijstraat.

De drie sleuven die werden aangelegd, boden een blik op de rijkdom en de complexiteit van deze site; de vrijgelegde oppervlakte was echter te beperkt in omvang om de juiste relaties tussen de sporen uit verschillende sleuven en tussen de verschillende bouwfases te kunnen bepalen. Een tweede beperking vloeide voort uit de aard van het onderzoek. Omdat het om een noodonderzoek ging, bleef de opdracht beperkt tot het zo goed en volledig mogelijk vaststellen en registreren van de bij de werken bloot gekomen muren en sporen, en dit in een tijds kader van een tiental werkdagen. In strikte zin bestond het onderzoek dus eerder uit een begeleiding van de werken dan uit een opgraving.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De opgravingen in 1982 hebben uitgewezen dat de oudste kerk bestond uit een schip (8,20 x 21 m), een monnikenkoor en twee dwarsarmen. Deze kerk werd al snel uitgebreid. Het kerkschip werd naar het westen toe verlengd en er werden twee zijbeuken gebouwd. Volgens de kroniek werd er ook een crypte gebouwd aan de oostzijde van de kerk, die niet toegankelijk was vanuit de kerk. Bij de opgravingen in 1982 werd alleszins een muur aangesneden die hiermee in verband kan worden gebracht (Van De Konijnenburg R. 1984, 35-36). In de kerk werden tijdens de opgravingen ook graven aangetroffen die op basis van de stratigrafie en de gebruikte materialen uit deze eerste periode moeten dateren. Tijdens de bouwwerkzaamheden die voorafgingen aan de opgravingen werd een Merovingisch graf, mogelijk van de stichter van de abdij, aangetroffen.

Onder abt Adalbero (10de eeuw) werd gestart met de heropbouw van de kerk. Archeologisch onderzoek (en de kroniek) toonde aan dat er een driebeukige basilicale kerk met oosttransept gebouwd werd.

Bij de reconstructietekeningen die van de kerk werden gemaakt na de opgravingen van 1982, laat men de kerk in westelijke richting al tot tegen de latere abdijtoren komen. Bij de opgravingen werd daar echter geen enkel bewijs voor gevonden. Bij de bouw van de nieuwe abdijkerk midden 11de eeuw werd er bovendien een soort van verbindingstravee van ca. 5 meter lengte zonder zijbeuken geschakeld tussen de toren en het kerkschip, wat het vermoeden lijkt te bevestigen dat de 10de-eeuwse kerk zich nog niet tot hier uitstreckte. De aanwezigheid van een *parvisus*, het gebied voor de kerk, is duidelijk af te lezen aan de insprong die de Diesterstraat nu nog maakt ter hoogte van de abdijtoren.

Rond het midden van de 11de eeuw werd de abdijtoren gebouwd op het westatrium. Eind 11de eeuw, onder Adalardus II (1055-1082), werd er een immense driebeukige abdijkerk tegenaan gebouwd. De kerk strekte zich verder uit naar het oosten dan ervoor het geval was. In het uiterste oosten kwam het hoogkoor, met daaronder de driebeukige hallencrypte met inwendig polygonale en uitwendig halfronde absis.

Vóór het hoogkoor was het oosttransept gelegen, geflankeerd door vier torens aan de hoeken. In het westen was een even lange tegenhanger gebouwd, een westtransept met twee absidiolen. In plaats van pijlers werden nu zuilen gebruikt in het kerkschip. Eén travee, zonder zijbeuken, verbond het westtransept met de toren.

Bij de opgravingen van 1939-1943 werden de crypte en grote delen van de abdijkerk blootgelegd, voor zover deze zich niet onder de seminariekerk bevonden.

Het kerkhof van de broeders aan de zuidzijde van de kerk werd tijdens de opgravingen van 1982 aangesneden (van de Konijnenburg 1984, 28-29). Ook het graf van abt Wiric werd aangetroffen.

De kapel uit de 12de eeuw, gebouwd door abt Wiric (1155-1180) ter ere van Trudo en Eucherus werd kort na de Tweede Wereldoorlog archeologisch onderzocht.

Tijdens de opgravingen van 2005 werden muren en funderingen uit verschillende bouwfases blootgelegd. Vermoedelijk zijn het restanten van bedrijfsgebouwen die doorheen de tijd zijn gebouwd op de abdijsite.

Uiteraard is het archeologisch erfgoed niet beperkt tot de gebouwen of begraafplaatsen die zich op de site bevonden en die in bovenstaand overzicht aan bod kwamen. Doorheen de eeuwen is er op de abdijsite een archeologisch pakket opgebouwd waartoe alle overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving behoren. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om waterputten of beerputten met hun vulling die belangrijke informatie bevatten over, in dit geval, het leven in de abdij.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De Sint-Trudo abdij heeft de tijd meer dan een millennium lang getrotseerd. In deze tijdspanne hebben op deze locatie mensen gewoond, gewerkt, hebben ze er tal van houten en stenen constructies gebouwd, weer afgebroken, uitgebreid of gerestaureerd en zijn ze er begraven, tot de abdij op het einde van de Franse Revolutie werd verwoest. Deze verwoesting situeert zich echter vooral bovengronds, zoals al bewezen werd bij de opgravingen van de abdijkerken. De fundamenten en sporen van deze gebouwen zijn immers nog bewaard en vanuit archeologisch oogpunt van onschatbare waarde. Bij het noodonderzoek in 2005 in het bedrijfsgebouwen van de abdij werd bovendien duidelijk dat niet enkel op het bodemarchief rond en in de kerk kan en mag gefocust worden. Tijdens deze opgraving werden immers de fundamenten blootgelegd van de bedrijfsgebouwen. Hoewel deze opgraving beperkt was in tijd en ruimte, kon uit de sporen en fundamenten die werden geregistreerd, duidelijk afgeleid worden dat er verschillende bouwfases waren en dat de gebouwen zich verder uitstrekten dan de op dat moment aangelegde werkputten. Bovendien werden enkele onverwachte vondsten gedaan, zoals twee prachtige kraagstenen, afkomstig uit de vroegere abdijkerk en de restanten van een oven met tegulae. Ook bij de kleinschalige opgravingen tijdens WO II op de erekoer werden fundamenten van de voormalige abdij blootgelegd. Dit alles biedt voldoende argumenten om aan te tonen dat de momenteel onbebouwde delen van het voormalige abdijsite een enorm potentieel bieden voor verder archeologisch onderzoek.

Er zijn echter ook een aantal locaties waar het bodemarchief verloren is gegaan; bij de bouw van het Klein Seminarie en de Academiezaal zijn delen van de vroegere abdij weggegraven of op zijn minst gedeeltelijk verstoord. De bouw van een studiezaal (nu turnzaal) langs de infirmerie in 1939 en die van de ontspanningszaal langs de Stenaartberg in 1959 heeft ook een gedeelte van het bodemarchief vernietigd, net als de aanleg van allerhande nutsvoorzieningen en het bouwen van een foyer aan de Academiezaal. In de vorige eeuw ontplofte de molen door een ophoping van methaangas in de Cicindriabeek, waardoor nu enkel nog een ruïne aan dit gebouw herinnert. Het in 1980 inderhaast opnieuw opgetrokken internaatsgebouw heeft vermoedelijk het meest negatieve impact gehad op het bodemarchief: hierbij zijn graven en restanten van de voormalige abdijkerken verloren gegaan.

Toch moeten deze verstoringen ook gedeeltelijk genuanceerd worden: de gebouwen van het KCST (vroeger Seminarie) en de abtsvleugel zijn bijvoorbeeld grotendeels gebouwd op de kelders van de voormalige abdij en deze zijn nog toegankelijk voor archeologisch onderzoek. In deze kelders schuilt dus nog een schat aan informatie met betrekking tot de bouwgeschiedenis van de abdij (fig. 14-16). In de huidige gebouwen op de site kunnen ook bovengronds gerecupereerde bouwmaterialen van de oude abdij verwerkt zijn. De bouw van de internaatsvleugel heeft bovendien niet het volledige bodemarchief op die plaats verstoord. Onder het westelijk gedeelte van deze vleugel is enkel een kruipkelder met lemen vloer aanwezig. Als we de hoogte van dit vloerniveau vergelijken met het niveau waarop nog restanten zijn bewaard in de onmiddellijke omgeving, wordt duidelijk dat onder de internaatsvleugel wel degelijk nog overblijfselen van het klooster en begravingen aanwezig moeten zijn.

De *archaeologica* die binnen een abdijcomplex kunnen worden aangetroffen zijn erg gevarieerd van aard. Naast bouw materiaal (allerhande soorten steen, tegels en dakpannen, pleister), aardewerk, glas en metaal kunnen ook hout, leer en bot worden verwacht.

Steen, terracotta en aardewerk geven weinig problemen wat bewaring betreft: ze kunnen honderden jaren lang in de bodem bewaard blijven zonder noemenswaardige veranderingen, zelfs al gaat het om erg natte of zure bodems. Tijdens de opgravingen van

2005 werden in het bedrijfsgedeelte zelfs twee kraagstenen gevonden uit de oude abdijkerk, waarop nog sporen van beschildering zichtbaar waren.

Glas, metaal en leer zijn veel kwetsbaarder en degraderen sneller in ongunstige omstandigheden. Deze vondstcategorieën werden bij de opgravingen die op het terrein hebben plaatsgehad in beperkte mate aangetroffen. Hoewel ze soms al 1000 jaar oud waren, was de conditie van deze voorwerpen toch nog vrij goed en konden ze zelfs nog worden gerestaureerd (fig. 17 en 18).

De bewaringstoestand van bot kan sterk variëren naargelang de omstandigheden en de bodem waarin het werd bewaard. In zure zandbodems degradeert bot sneller. In met water verzadigde, zuurstofarme milieus blijft het dan weer beter bewaard. Bij alle opgravingen op het voormalige terrein werd bot aangetroffen. Bij het onderzoek in 2005 betrof het dierlijk bot, bij al de andere opgravingen, in en rond de vroegere abdijkerk(en) werden inhumatiegraven aangetroffen. Het botmateriaal was meestal nog vrij goed bewaard, tenzij het om graven ging die in de loop van de eeuwen al eens terug waren geopend of verstoord waren door recentere ingrepen.

Daarnaast wijzen we ook op de nog bestaande abdijgebouwen op het terrein: de toren van de abdijkerk (11de en 14de eeuw), het poortgebouw (18de eeuw), het abtskwartier (16de eeuw) en gebouwen van de abdijshoeve (18de eeuw) die als monument beschermd zijn. (<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/22701>)

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

De site heeft archeologische waarde. Een onroerend goed of geheel van onroerende goederen heeft archeologische waarde als het betekenisvol kan bijdragen tot de reconstructie van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de omgeving door de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving te behouden of ze met archeologische en natuurwetenschappelijke methoden te onderzoeken.

De abdij van Sint-Truiden, door Trudo gesticht in het midden van de 7de eeuw, behoort tot één van de oudste kloosterstichtingen van de Lage Landen. Voor wat Vlaanderen betreft, stammen enkel de Gentse Sint-Pieters- en Sint-Baafsabdijen uit dezelfde periode. De abdij van Sint-Truiden is in de volle middeleeuwen bovendien uitgegroeid tot één van de rijkste en belangrijkste van ons land, met een gerenommeerd scriptorium en een monumentale abdijkerk, de grootste in de wijde omgeving.

De abdij wordt pas opgeheven en geplunderd na de Franse Revolutie, waardoor ze een geschiedenis van meer dan 1100 jaar heeft gekend.

De abdij ligt bovendien aan de basis van het ontstaan van de stad Sint-Truiden, die in de loop van de eeuwen gegroeid is rond de abdij. Archeologisch gezien is de dynamiek tussen abdij en stad en de vroege stadsontwikkeling echter nog zo goed als onbekend. De abdij had ook een aandeel in de stichting van heel wat andere religieuze instellingen in de stad. De abdij en de stad zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en kunnen niet los van elkaar gezien worden. Ook buiten Sint-Truiden had de abdij heel wat bezittingen. Zo is in een charter van paus Paschalis II (25 mei 1107) een eerste volledig lijst van kerken die behoren tot de abdij van Sint-Truiden opgenomen. Onder andere de kerk van Donk (Herk-de-Stad) wordt vermeld. (Simenon 1908)

Naar de vroegste kloosters in Vlaanderen, en zeker de eerste eeuwen van hun bestaan, is er nog maar weinig systematisch onderzoek gebeurd. De abdij van Sint-Truiden heeft zeker potentieel in dit opzicht, gezien de opgraving in 1982 al heeft aangetoond dat er zeker nog overblijfselen uit deze vroegste periode aanwezig zijn. In het verleden lag de focus van het onderzoek in de Sint-Trudo abdij hoofdzakelijk op de abdijkerk(en). De bureaustudie van

ARON heeft echter afdoende aangetoond dat het abdijcomplex uit veel meer bestond dan enkel deze opeenvolgende abdijkerken; over het ganse terrein lagen immers gebouwen en constructies met erg uiteenlopende functies verspreid. Over de vroeg- en volmiddeleeuwse klooster- en bedrijfsgebouwen in Vlaanderen is nog erg weinig geweten. Ook het vroeg- en volmiddeleeuws kerkhof dat zeker nog ten dele bewaard moet zijn, bevat waardevolle informatie.

De archeologische site van de Sint-Trudo abdij is op basis van haar ouderdom, geschiedenis, architectuur en de ligging in het centrum van een stad, uniek voor Vlaanderen en biedt goede perspectieven voor behoud en kenniswinst.

2.2. Motivering van het type bescherming

De Sint-Trudo abdij wordt beschermd als archeologische site. Het Onroerendergoeddecreet definieert een archeologische site als volgt: "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde."

Over de vroeg- en volmiddeleeuwse kloosters in Vlaanderen is nog erg weinig geweten. Onderzoek in de abdij van Sint-Truiden heeft aangetoond dat er zeker nog overblijfselen uit deze vroege periodes aanwezig zijn.

Het bodemarchief van de Sint-Trudo abdij bevat dus unieke informatie over één van de vroegste kloosterstichtingen in Vlaanderen. De bewaring van dit archief is noodzakelijk, en kan ons inzicht verschaffen in een periode waarvoor geschreven bronnen zeldzaam zijn.

De beschermingen als monument en als stadsgezicht zijn niet voldoende om het bodemarchief te vrijwaren.

De bescherming van de Sint-Trudo abdij als archeologische site beoogt een behoud van het archeologisch erfgoed op de plaats waar het zich in de bodem bevindt (een behoud *in situ*). Wanneer dit niet meer mogelijk is, moet er door middel van een opgraving steeds voor gezorgd worden dat het aanwezige archeologisch materiaal niet vernietigd of onherroepelijk verstoord wordt (behoud *ex situ*). De Sint-Trudo abdij wordt daarom beschermd als archeologische site, met het oog op behoud enerzijds en toekomstig archeologisch onderzoek anderzijds.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De afbakening omvat het terrein waarop de abdij gelegen was.

De percelen in privé-eigendom langs de Plankstraat zijn al sinds de 17de eeuw of nog vroeger, geen eigendom meer van de abdij, als ze dat al ooit geweest zijn. Op het plan van Dewez uit de 18de eeuw maakt de muur rond de abdij aan oostelijke zijde een insprong naar binnen, ongeveer ter hoogte van waar nu de Academiezaal staat. Bovendien stonden er zeker al van in de 17de eeuw huizen op deze plaats. Als er al sprake zou zijn van archeologische overblijfselen van de abdij, bestaat de kans dat ze zijn weggegraven bij latere bouwactiviteiten.

Hierbij moet wel opgemerkt worden dat vroeger nog een westatrium vóór de abdijsoren was gelegen, wat de vreemde knik in de Diesterstraat verklaart. Bovendien liep het "Vrijthof" van de abdij tot de hoogte van het huidige stadhuis, dat de scheiding tussen het geestelijke en wereldlijke domein vormde. Daar bevonden zich onder andere gebouwen die te maken hadden met de handel die op de markt werd gedreven, zoals het wisselkantoor en de rosmolen. Ook hier kunnen dus nog restanten aanwezig zijn van gebouwen en constructies die deel uitmaakten van de abdij. Ook de locatie waar zich het

westatrium moet hebben bevonden wordt meegenomen in de bescherming, gezien dit gebied ook deel uitmaakte van de vroegere abdijkerk en het er dus niet mag van losgekoppeld worden.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De Sint-Trudo abdij is beschermd als stadsgezicht (Abdijsite benedictijnenabdij Sint-Trudo en Academiezaal, 30-07-1986).

Binnen de afbakening van de archeologische site die wordt voorgesteld bevinden zich beschermde monumenten: de als monument beschermde overblijfselen van de Sint-Trudo abdij en de kerktoren (Benedictijnenabdij Sint-Trudo: kerktoren en overblijfselen abdij, 19-01-1935) en de Academiezaal (Klein Seminarie: Academiezaal, 30-07-1986).

De Sint-Trudo abdij maakt eveneens deel uit van de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (ID 22701) en van de vastgestelde archeologische zone "Historische stadskern van Sint-Truiden" (ID 11920).

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

De site is op het gewestplan ingekleurd als woongebied, en meer bepaald als gebied of plaats van culturele, historische en/of esthetische waarde.

De site ligt eveneens binnen het BPA Binnenstad voor Sint-Truiden.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

Het beheer van de archeologische site streeft in de eerste plaats naar een behoud in situ van de aanwezige archeologische structuren, sporen en vondsten.

Wanneer een behoud in situ niet mogelijk is, dient een preventief archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden, om door middel van een ex situ behoud de archeologische informatiewaarde te garanderen.

Algemeen kunnen we stellen dat binnen de beschermde zone het streefdoel moet zijn om in het kader van noodzakelijke ontwikkelingen de ingrepen in de bodem tot een minimum

te beperken. Alle ingrepen in de bodem in beschermde sites gaat in tegen in situ-behoud van de erfgoedwaarden op lange termijn. Het moet daarom zo veel mogelijk vermeden worden. De belangrijkste waarde van archeologische sites wordt gevormd door hun kennispotentieel. Dit kennispotentieel wordt echter zonder uitzondering gereduceerd bij een omzetting naar een ex situ-archief. In situ-bewaring is dan ook de enige manier om het kennispotentieel van sites op lange termijn te vrijwaren.

De site bevindt zich tot dusver in een redelijk stabiele omgeving. Dit is onder andere te danken aan de beschermingen als monument. De bebouwing die wel plaats vond in het verleden heeft het erfgoed gedeeltelijk aangetast, maar tegelijk ook het aanwezig erfgoed verzegeld en behoed voor verdere vernieling. Nieuwe bodemingrepen dienen vermeden te worden om het aanwezige archeologische ondergrondse erfgoed niet verder te beschadigen. De open ruimte binnen de bescherming wordt best onbebouwd gelaten en elke bodemingreep moet er vermeden worden.

De opmaak van een beheersplan kan een belangrijk houvast vormen en wordt dan ook aanbevolen. Het doel van een dergelijk beheersplan is een langetermijnvisie voor de site te ontwikkelen voor minstens 20 jaar. Hierin kunnen toekomstgerichte uitspraken over de evolutie van het beschermd erfgoed, beheersdoelstellingen, acties en handelingen in functie van behoud en middelen voor financiële planning opgenomen worden. Het grote voordeel is dat geen afzonderlijke toelating meer hoeft aangevraagd te worden voor alle werken die in het plan worden vrijgesteld. Verder heb je ook recht op financiële steun.

Indien ingrepen toch niet vermeden kunnen worden, moet het kennispotentieel van de archeologisch beschermde site omgezet worden naar kennis door middel van wetenschappelijk onderzoek. Het is aangewezen om bij dit noodzakelijke archeologisch onderzoek precies te omschrijven wat nog aan archeologisch erfgoed rest na de ingrepen. Opgraven betekent namelijk tegelijk het vernietigen van alle in de bodem opgeslagen informatie. Een hoge kwaliteit van eventueel preventief onderzoek is van zeer groot belang. Ook voor unieke topsites is er immers maar één onderzoekskans. Doorgedreven verwerking en publicatie zijn noodzakelijk om ex situ het kennispotentieel van de in situ-bewaring zo goed mogelijk te benaderen, en zijn dus essentieel. Bij het noodzakelijke archeologisch onderzoek moet dan ook getracht worden de nieuw verworven kennis maximaal in te passen in het geheel van de reeds aanwezige kennis over de Sint-Trudo abdij en de abdijen in onze gebieden in het algemeen. Bij het archeologisch onderzoek is het vanzelfsprekend dat alle aspecten van het abdielven worden onderzocht en dat het niet beperkt wordt tot onderzoek naar de restanten van de gebouwen.

Geofysisch onderzoek op de onbebouwde delen, vooral op de erekoer en het bedrijfsgebouwe kan ook een optie zijn om op een niet-destructieve wijze meer inzicht te krijgen in oudere constructiefasen.

Werkzaamheden in de kelders van bestaande gebouwen binnen de perimeter van de bescherming moeten voorafgegaan worden door een bouwarcheologisch onderzoek. Er bevinden zich nog heel wat restanten van de vroegere abdij in de kelders onder de abtstvleugel en het KCST. Een bouwhistorisch onderzoek naar de bouwnaden, gebruikte materialen en hun herkomst en de ouderdom van de verschillende muren/funderingen in deze kelders kan heel wat extra informatie over de bouwhistoriek van het kloosterpand verschaffen.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle

voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Dit inhoudelijk dossier is gebaseerd op: DE WINTER N. 2010: *Archeologische evaluatie en waardering van de abdijsite van Sint-Truiden (provincie Limburg)*, Sint-Truiden. Hierin is een uitgebreide bibliografie opgenomen.

Het gebruikte citaat komt uit: LAVIGNE E. 1988: *Kroniek van de abdij van Sint-Truiden, 2de deel: 1138-1558. Vertaling van de Gesta Abbatum Trudoniensium*, Maaslandse Monografieën 46, Leeuwarden/Maastricht.

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur. Deel 6n2(He-Z). Provincie Limburg. Arrondissement Hasselt. 1981

BERLIERE U., e.a. 1976: *Province de Limbourg*, Monasticon Belge 6, Luik.

BOES G., 1941: *De archeologische opgravingen in de voormalige abdij (thans seminarie) te Sint-Truiden*, Verzamelde opstellen, jg. 16, p. 33-54, sine loco.

BOES G., 1970: *L'Abbaye de Saint-Trond, des origines jusqu'à 1155*, Tongres.

BOES G., 1989: *De Abdij van Sint-Truiden van de stichting tot 1155*, Sint-Truiden. (vertaling uit het Frans door F. Duchateau)

Beschermingsdossier: Sint-Trudo abdij, archeologische site

BUNTINX B. (red.) 2003: *Sint Truiden. Steen voor steen gebouwd*, Publicatie in het kader van de Open Monumentendag 2003, Sint Truiden.

BUSSELS M., 1956: *Verdeling en beheer van de goederen der St-Truidense abdij*, in *Oude Land Van Loon* 11, 331-347.

CHARLES L.J., 1965: *La ville de Saint-Trond au Moyen Âge. Des origines à la fin du XIV^e siècle*, Parijs.

CLAASSEN A., 1984: *Het Vroege Christendom in onze streken*, Limburg, 63, 49-79.

DE BORMAN C., 1877: *Chronique de l'Abbaye de Saint-Trond*, Luik.

DREESEN R., M. DUSAR & F. DOPERE, 2001: *Atlas natuurstenen in Limburgse monumenten. Geologie, beschrijving, herkomst en gebruik*, Genk.

DRIESEN W., 1987: *Zoekleiding bouwgeschiedenis. Romaanse kerkarchitectuur in Limburg, sine loco*.

GENICOT L.F., 1970: *L'oeuvre architecturale d'adélard II de Saint-Trond et ses antécédents*, revue Belge d'Archéologie et d'Histoire de l'Art, 39, 3-91.

GENICOT L. F., 1972: *Les églises mosanes du XI^e siècle. Livre I : architecture et société*, Louvain.

GIERTZ W., 1996: *Middle Meuse valley ceramics of Huy-type: a preliminary analysis*, *Medieval Ceramics* 20, p. 33-64.

KESTERS H., 1956: *Het graf van Sint Trudo*, *Oude Land Van Loon*, 11, 305-329.

KONINCKX A., 1950: *De abdij van Munsterbilzen [en haar heiligen]*, in: *Limburg*, 29, 13-20, 29-32, 47-50, 88-94, 105-112, 127-134.

KUBACH H.E. & VERBEEK A., 1976: *Romanische Baukunst an Rhein und Maas. Katalog der vorromanischen und romanischen Denkmäler*, 3 dln, Berlijn.

LAVIGNE E., 1986: *Kroniek van de abdij van Sint-Truiden, 1^{ste} deel: 628-1138. Vertaling van de Gesta Abbatum Trudoniensium*, *Maaslandse Monografieën* 43, assen/Maastricht.

LAVIGNE E., 1988: *Kroniek van de abdij van Sint-Truiden, 2de deel: 1138-1558. Vertaling van de Gesta Abbatum Trudoniensium*, *Maaslandse Monografieën* 46, Leeuwarden/Maastricht.

LAVIGNE E., 1993: *Kroniek van de abdij van Sint-Truiden, 3de deel: 1558-1697. Vertaling van de Kroniek van Servais Foullon*, *Maaslandse Monografieën* 53, Leeuwarden/Mechelen.

LAWRENCE C.H., 2004: *Kloosterleven in de Middeleeuwen in West-Europa en de Lage Landen*, Amsterdam.

LEMAIRE R., 1954: *De Romaanse bouwkunst in de Nederlanden*, Leuven.

MARTENS J., (red.) 1986: *Sint Truiden. Een abdijstad. Een globale studie van een samenhangend herwaarderingsvoorstel voor de Sint Trudo abdij*, Studie gemaakt in opdracht van het stadsbestuur van Sint-Truiden, 2dln, Leuven.

PAQUAY A., *Les ventes de l'abbaye de Saint-Trond*, *Bulletin de la Société Scientifique en Littéraire du Limbourg*, XXVIII, Tongeren, 295-310.

ROGGEN D., 1943: *De grafkapel van de HH. Eucherius en Trudo in de oude abdijkerk te Sint-Truiden*, in: Mededeelingen van de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten van België. Klasse der Schoone Kunsten, 5, nr. 1, 5-23

SIMENON G. & PAQUAY J., 1907: *Receuil des épitaphes de l'ancienne abbaye bénédictine de Saint-Trond*, Bulletin de la Société d' Art et d' Histoire du diocèse de Liège, XVI.

SIMENON G., 1913: *L'organisation économique de l'Abbaye de Saint-Trond depuis la fin du XIII-XVIe siècle*, Bruxelles.

THIJS A., 1979: *Sint-Truiden: een greep uit zijn rijke iconografie*, Hasselt.

VAN BELLINGEN S., 1993: *De crypte van de voormalige abdijkerk te Sint-Truiden (Limb.)*, Archeologie in Vlaanderen 2, 279-296.

VAN BELLINGEN S., 1997: *Middeleeuwse begravingen rond de abdijkerk van Sint-Truiden (Limb.)*, Archaeologia Mediaevalis 20, 24.

VAN DE KONIJNENBURG R., 1984: *Het archeologisch bodemonderzoek van de abdijkerksite te Sint-Truiden (opgravingen 1982)*, (Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum, 30), Tongeren.

VAN ERMEN E., VAN MINGROOT E., MINNEN B. & VAN DER EYCKEN M., 1985: *Limburg in Kaart en Prent. Historisch cartografisch overzicht van Belgisch en Nederlands Limburg*, Tielt-Weesp.

VAN ERMEN E., 1997: *Het kaartboek van Averbode*, Brussel.

VAN IMPE L. & STRUTT K., 2006: *Een abdij onder het gras, geofysische prospectie bij de evaluatie van verdwenen monumenten*, In: COUSSERIER, K., MEYLEMANS, E. en I. IN 'T VEN (eds.), *Centrale Archeologische Inventaris II. Thematische inventarisatie- en evaluatieonderzoek, VIOE Rapporten*, 29-34.

VAN LAERE R., 1983: *De Heeswijck (+ 1783) over de geschiedenis van de abdij van Sint-Truiden*, OLL 38, 291-301.

VAN MECHELEN J. & WESEMAEL E., 2006: *Twee figuratieve kraagstenen uit de Sint-Trudo-abdij*, in: Historische bijdragen over Sint-Truiden en omgeving opgedragen aan Kamiel Stevaux, Sint-Truiden, 349-358.

VLAEMINCK S., 1990: *Omtrent de Trudo-Abdij in Sint-Truiden*, Brussel.

WESEMAEL E., DRIESEN P. & DE WINTER N., 2005: Archeologische begeleiding van de werken in het bedrijfsgedeelte van de St. Trudo abdij te St. Truiden. Rioleringswerken naar aanleiding van de renovatiewerken in de Katholieke Centrumscholen Sint Truiden (KCST) (ARON rapport 8), Tongeren.

DE LAET S.J. 1950: *Middeleeuwse opgravingen in België*, Archeologie 1950/1, 188.

LEMAIRE R. 1954: *De Romaanse bouwkunst in de Nederlanden*, Leuven.

MARTENS J. (ed.) 1986: *Sint-Truiden. Een Abdijstad. Een globale studie van een samenhangend herwaarderingsvoorstel voor de Sint-Trudo abdij*, Studie gemaakt in opdracht van het stadsbestuur van Sint-Truiden, Leuven.

Beschermingsdossier: Sint-Trudo abdij, archeologische site

PAQUAY A. 1909: *Les ventes de l'abbaye de Saint-Trond*, Bulletin de la Société Scientifique et Littéraire du Limbourg XXVIII, Tongeren.

SIMENON G. 1908: *Notes pour servir à l'histoire des paroisses qui dépendaient de l'abbaye de Saint-Trond*, Luik.

VAN DE KONIJNENBURG R. 1984: *Het archeologisch bodemonderzoek van de abdijkerksite te Sint-Truiden (opgravingen 1982)*, Publicatie van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum 30, Tongeren.

VAN HOEYMISSEN A. 1941: *De voormalige abdijkerk van Sint-Truiden*, Gent. (onuitgegeven scriptie)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Benedictijnenabdij Sint-Trudo*. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/22701> op 29-07-2016.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

5.2. Fotobijlage